

A NATO

a XXI. században

Tartalomjegyzék

4-5 Megfelelni az új biztonsági kihívásoknak

6-7 A Szövetség megalakulása

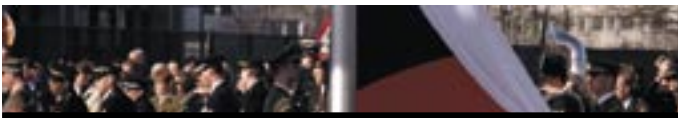
8-9 A hidegháború vége

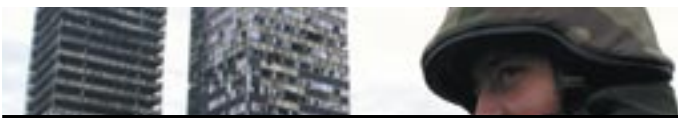
10-11 Hogyan működik a NATO?

12-13 Partnerkapcsolatok a biztonság szolgálatában

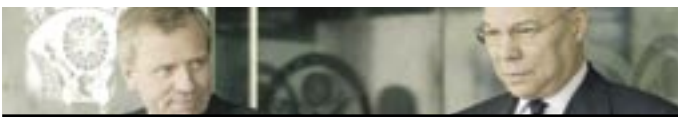
14-15 A NATO kibővítése

16-17 A NATO szerepe a balkáni konfliktusban

18 A NATO egyéb tevékenységei

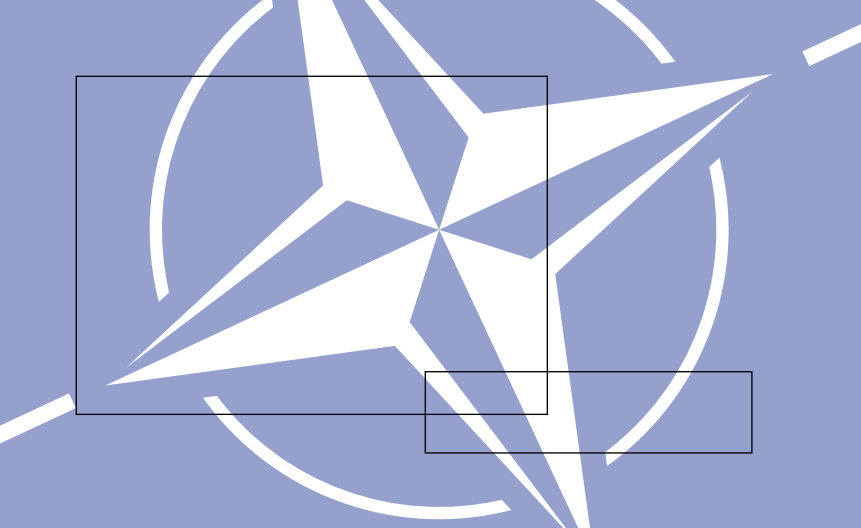
19 A transzatlanti együttműködés

20-21 A Szövetség átalakítása

22-23 A NATO jövője

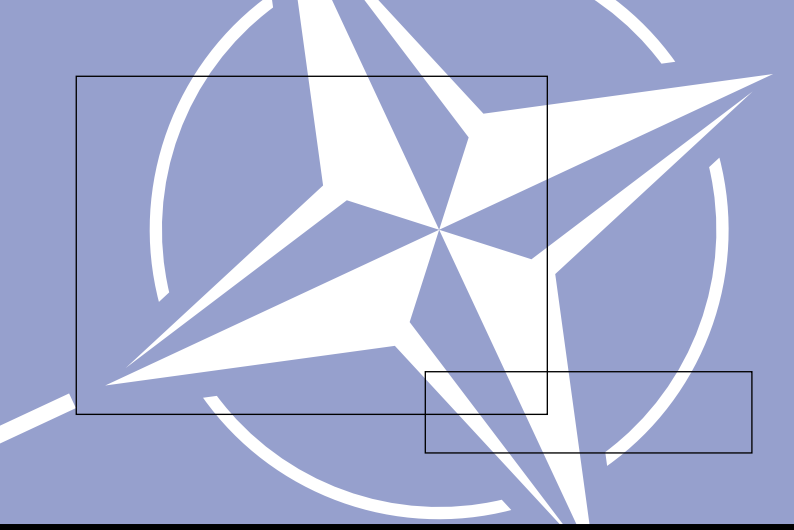

Az *Atlanti* *Szövetség*

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) testesíti meg az Európát és Észak-Amerikát egyedi védelmi és biztonsági szövetségbe kötő transz-atlanti kapcsolatokat. A Washingtoni Egyezmény a NATO alapvető és állandó céljaként a tagállamok szabadságának és biztonságának politikai és katonai eszközökkel való biztosítása. Az 1949-es megalapítása óta a NATO biztosítja a tagok kollektív védelmét. Ezenkívül fontos szerepet töltött be a tagokat érintő biztonsági kérdések megvitatásának nélkülözhetetlen konzultációs fórumaként, és az euro-atlanti térség békéjének és stabilitásának egyik lényeges támaszaként.

A hidegháború végével a Szövetség új, alapvető fontosságú feladatokat vállalt fel, így például biztonsági partnerkapcsolatok alakított ki demokratikus országokkal Európában, a Kaukázusban és Közép-Ázsiában. Az általános biztonsági környezet megváltozására adott válaszként a Szövetség újabb feladatokat vállalt magára. Ilyenek például a regionális és nemzetiségi konfliktusok okozta instabilitás kezelése Európában, valamint az euro-atlanti térségen kívülről származó fenyegetések kezelése.

Mára a Szövetség egyre szélesebb körű tevékenységeket folytat annak érdekében, hogy elősegítse az Oroszországgal, Ukrajnával és más, NATO-n kívüli országokkal folytatott együttműködést és cselekvően elébe menjen a XXI. század új biztonsági kihívásainak, így a nemzetközi terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek elterjedése okozta veszélyeknek. Ezen új és rohamosan változó biztonsági környezetben a biztonság hatékony megvédése és növelése érdekében a Szövetség a tevékenységének minden aspektusát érintő változásokon megy keresztül, új tagokkal, új küldetésekkel, új képességekkel, új partnerségekkel és általában, a szervezet működésének új módozataival.

Megfelelni az új biztonsági kihívásoknak

Az Egyesült Államok elleni 2001. szeptember 11-i terroristatámadások – amelyekben utasszállító repülőgépeket használtak tömegpusztító fegyverekként – egyértelműen megmutatták, hogy milyen mértékben változott meg a biztonsági környezet a hidegháború óta, továbbá hogy, mennyire kiszolgáltatottak a modern társadalmak az új biztonsági fenyegetésekkel szemben. Válaszlépésként a Szövetség a története során először alkalmazta a Washingtoni Egyezmény 5. cikkelyét, amely a NATO kollektív védelmét biztosítja és szabályozza, így a Szövetségesek politikai és tárgyi segítséget nyújtottak az Egyesült Államoknak a kritikus időszakban. Azóta a Szövetségesek egyrészt támogatják az Egyesült Államokat a terroristatámadásokra adott válaszlépések terén, másrészt lépéseket

tettek annak érdekében, hogy javítsák a NATO képességeit a nemzetközi terrorizmus okozta veszély kezelésére.

A 2001. szeptember 11-i események annak ellenére megrázó hatással voltak a Szövetségre, hogy a NATO már néhány évvel korábban elkezdte a változó biztonsági környezethez igazítani a szervezeti és működési kultúráját. A Szövetségesek 1999-ben fogadtak el egy új Stratégiai Konceptiót. Ez a dokumentum határozza meg a Szövetséget fenyegető biztonsági veszélyeket és azok kezelésének módját. A Stratégiai Konceptió, amely szerint ezek a veszélyek "több irányból érkehetnek és gyakran nehezen előrejelezhetőek", külön figyelmet szentelt a tömegpusztító fegyverek és azok célbajuttatását biztosító eszközök proliferációja által okozott veszélynek. Egyértelművé tette továbbá, hogy a Szövetség biztonsági érdekeit ennél szélesebb körű fenyegetések is sérthetik, így például terrorista cselekmények, szabotázs vagy a szervezett bűnözés, csakúgy mint a működéshez szükséges életfontosságú erőforrások áramlásának megszakítása.

Az ilyen fenyegetések kezelése érdekében a Szövetség számos kezdeményezést tett a katonai képességeinek javítása, továbbá a tagok közötti, valamint a partnerországokkal és más nemzetközi szervezetekkel való együttműködés javítása céljából. Ezek közé tartozik a Védelmi Képességek Kezdeményezés, egy 1999-ben elindított magas szintű program a katonai képességeknek az új biztonsági környezet igényeinek megfelelő fejlesztésére; a 2000-ben létrehozott Tömegpusztító Fegyverek Központja, amelyben a Szövetségesek megoszthatják

A NATO A XXI. SZÁZADBAN

▲ Az Észak-atlanti Tanács találkozója a prágai csúcstalálkozón

a tömegpusztító fegyverek veszélyeivel kapcsolatos információkat és koordinálhatják a legmegfelelőbb válaszlépéseket; valamint az Európai Biztonsági és Védelmi Identitás létrehozása a Szövetségen belül, amely révén a NATO európai tagjai nagyobb feladatokat vállalhatnak a biztonság és védelem terén.

A 2001. szeptember 11-i terroristátmadások fokozták ezen erőfeszítések sürgősségét. A támadásokat követően a NATO megkezdte a tevékenységeinek és működési folyamatainak átfogó felülvizsgálatát. Ezek eredménye volt a Szövetség vezetői által a 2002. novemberi prágai csúcstalálkozón elfogadott csomag, amely különböző reformokat, kezdeményezéseket és programokat tartalmaz. Ugyanekkor 14 Szövetséges haderői vettek részt Afganisztánban az Egyesült Államok által a terroristátmadásokért felelős terrorszervezet, az al-Kaida, valamint az annak védelmet nyújtó

tálib rezsim ellen vezetett katonai műveletekben, valamint az azokat követő békefenntartó műveletekben (Nemzetközi Biztonsági Támogató Erők - ISAF). A küldetésben aktív szerepet vállaló tagországok kérésére, valamint a folytonosság biztosítása végett a NATO vállalta az ISAF vezetését és jelenleg vizsgálja annak lehetőségeit, hogy más, hasonló műveletekben vegyen részt az euro-atlanti térségen kívüli.

Bár a NATO tagországok alkalmanként nem értettek egyet az új biztonsági fenyegetések kezelésének legmegfelelőbb módjaival kapcsolatban, mindegyik elfogadja, hogy ilyen veszélyek az euro-atlanti régió kívülről is származhatnak, és egyetlen szervezet sem képes önmagában megoldani őket. Ráadásul a megoldásukhoz nem lehet a hagyományos katonai konfliktusok kezelésére létrehozott védelmi struktúrákra hagyatkozni. A Szövetségnek együtt kell működnie más, kompetens szervezetekkel, és alkalmazkodnia kell ezen új és eltérő kihívásokhoz. Ennek eredményeként a NATO most már nem egy földrajzilag körülhatárolt szövetség, és felismerte, hogy a biztonsági fenyegetések sem területileg, sem az előrejelezhetőség szempontjából nem körülírtak, így kész akkor és ott kezelni a problémát, amikor és ahol az felmerül.

A biztonságosabb környezet létrehozása érdekében a NATO mind szorosabb kapcsolatokat épít különböző nemzetközi szervezetekkel, így az Európai Unióval, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel, az Egyesült Nemzetek Szervezetével, sőt még az Egészségügyi Világszervezettel is, valamint nem tagországokkal, így Oroszországgal, Ukrajnával, valamint az euro-atlanti régió és a tágabb földközi térség partnerországaival.

A NATO A XXI. SZÁZADBAN

A *Szövetség megalakulása*

A II. világháború utáni időszakban Kelet-és Nyugat-Európát a hidegháború ideológiai és politikai frontvonalai választották el egymástól. Kelet-Európa szovjet befolyás alá került. 1949-ben az Atlanti-óceán két partján elterülő 12 ország részvételével megalakult az Észak-Atlanti Szövetség, melynek az volt a célja, hogy megakadályozza a kelet-európaihoz hasonló szovjet befolyás kiterjesztését az európai kontinens többi országára.

1947 és 1952 között a Marshall terv biztosította az eszközöket a nyugat-európai gazdaság megszilárdításához. Politikai és katonai szövetségként a NATO szerepe az volt, hogy biztosítsa a kollektív védelmet bármilyen agresszió ellen, továbbá hogy biztosítsa a demokrácia fejlődéséhez és a gazdasági növekedéshez szükséges biztonságos környezetet. Harry S. Truman, amerikai elnök szavaival a Marshall terv és a NATO "ugyanannak a diónak a két felét" jelenti.

A NATO alapító tagjai – Belgium, Dánia, az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Izland, Kanada, Luxemburg, Norvégia, Olaszország és Portugália – kötelezettséget vállaltak arra, hogy egymás védelmére sietnek, ha bármelyiküket katonai agresszió érné. Észak-Amerikának a Nyugat-európai védelemhez történő hozzákapcsolásával a Szövetség kinyilvánította, hogy minden Nyugat-Európa ellen irányuló politikai vagy katonai kísérlet kudarcra van ítéelve. Ugyanakkor

▲ A megosztott Európa

◀ Hidegháborús rakéta

biztosította azt is, hogy a tagországok védelmi politikái idővel integráltabbá és egymásra támaszkodóvá váljanak.

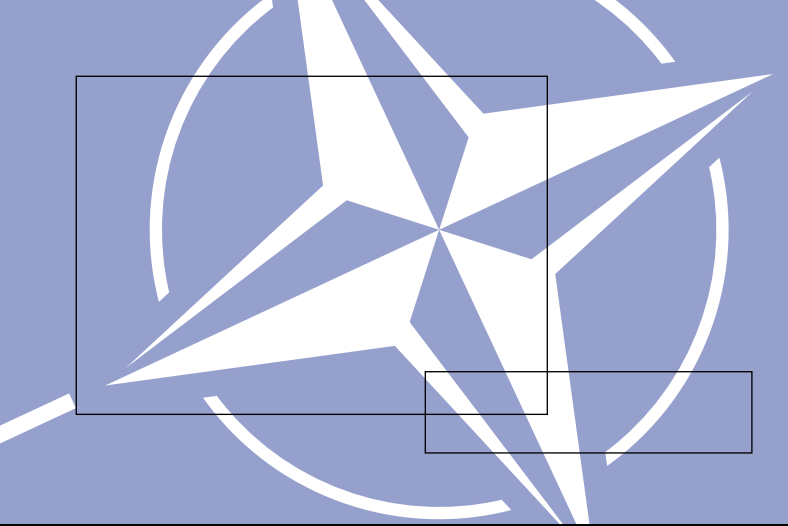
Az 1950-es évek elején kirobbanó koreai háború megerősíteni látszott a nyugati világ féltelmeit a Szovjetunió expanzionista politikájával szemben. A NATO tagállamok tehát fokozott erővel folytatták a vállalt közös védelemhez szükséges katonai struktúrák kiépítését. Az európai kormányok kérésére Európában állomásozó amerikai csapatok jelenléte szintén hozzájárult ahhoz, hogy a Szovjetunió belássa, egy esetleges agresszió nem járna sikerrel. Az évek során újabb tagországok csatlakoztak a Szövetséghez: 1952-ben Görögország és Törökország, három évvel később a Német Szövetségi Köztársaság, 1982-ben pedig Spanyolország.

A Szövetségnek köszönhetően Nyugat-Európa és Észak-Amerika nemcsak megvédte függetlenségét, hanem korábban soha nem tapasztalt stabilitást ért el. A NATO által garantált biztonságot "a jólét oxigénjeként" jellemezték, mely megvetette az európai gazdasági együttműködés és integráció alapjait. A NATO az 1990-as évek végén közreműködött a hidegháború befejezésében, és ezáltal Európa megosztottságának megszüntetésében.

▲ Az Észak-atlanti Tanács találkozója Párizsban

◀ A Washingtoni Egyezmény aláírása

A *hidegháború vége*

A hidegháború idején a NATO szerepét és célját egyértelműen meghatározta az a veszély, amelyet a Szovjetunió jelentett. Az 1990-es évek elején a függetlenségüket visszanyert kelet-európai államok követelésére a Varsói Szerződés felbomlott, a Szovjetunió pedig összeomlott. A hagyományos ellenfelek eltűnésével egyes megfigyelők úgy vélték, hogy a NATO is feleslegessé vált, és hogy a jövőben a katonai védelemre és fegyverkezésre fordított összegek látványosan csökkenni fognak.

A Szovjetunió szétesése után a Szövetség több tagállama jelentős mértékben csökkentette védelmi kiadásait, amelynek mértéke egyes esetekben akár a 25 százalékot is elérte. Optimistának bizonyultak azonban azok az elképzelések, amelyek még ennél is nagyobb mértékű megtakarítást reméltek a békétől. Rövidesen világossá vált ugyanis, hogy bár a hidegháború lezárulásával elhárult a közvetlen katonai támadás veszélye, ugyanakkor Európa egyes vidékein megnőtt az instabilitás. Egy sor – gyakran etnikai háttérű – regionális konfliktus robbant ki és fenyegetett továbbterjedéssel a volt Jugoszláviában és a Szovjetunió egyes vidékein. A NATO-országok hamarosan arra a felismerésre jutottak, hogy biztonságukat a legjobban továbbra is a kollektív védelem és a NATO-n keresztül elért együttműködés garantálhatja.

A NATO A XXI. SZÁZADBAN

S bár a katonai támadás valószínűsége csökkent, a hidegháborút követően a katonai és politikai együttműködés új formái váltak szükségessé az európai béke és stabilitás megőrzése, valamint a regionális feszültségek eszkalációjának megelőzése érdekében. Valóban jelentős belső reformokra volt szükség ahhoz, hogy az alapvető védelmi feladatok ellátásához szükséges képességek folyamatos biztosítása mellett, a katonai struktúrát és képességeket alkalmassá tegyék az olyan új feladatok elvégzésére, mint a válságkezelés, a béketeremtő vagy a békefenntartó műveletek. Így alakult át a NATO az új biztonsági kihívásokra válaszolva, és lett a szűken értelmezett kollektív biztonságot garantáló szervezetből a biztonság széles területén együttműködő országok partnerségének központjává.

▲ Regionális konfliktusok figyelemmel kísérése

◀ Manfred Wörner NATO-főtisztjára találkozója Mihail Gorbacsov szovjet elnökkel

Hogyan *működik* a NATO?

A Szövetség tartósságának egyik kulcsa a konszenzusos döntéshozatal. Ez azt jelenti, hogy minden döntést egyhangúlag kell meghozni, ami azzal jár, hogy a fontos döntéseket hosszas konzultációk és eszmecserek előzik meg. Ha kívülről nézve lassúnak és bonyolultnak tűnik is ez a rendszer, két fontos előnye biztosan van. Az egyik, hogy ily módon minden egyes tagállam szuverenitása és függetlensége biztosítva van. A másik pedig az, hogy az így született döntés valamennyi tagország támogatását élvez, és ezek kötelezik magukat a határozat megvalósítására.

A Szövetség legfontosabb döntéshozó szervezete az Észak-atlanti Tanács, amelyben a tagországoknak nagyköveti szintű állandó képviselőjük van, akinek a munkáját diplomáciai és védelmi szakértőkből álló delegáció segíti.

▲ Felkészülés a felszállásra

◀ Az Észak-atlanti Tanács ülészik

A NATO A XXI. SZÁZADBAN

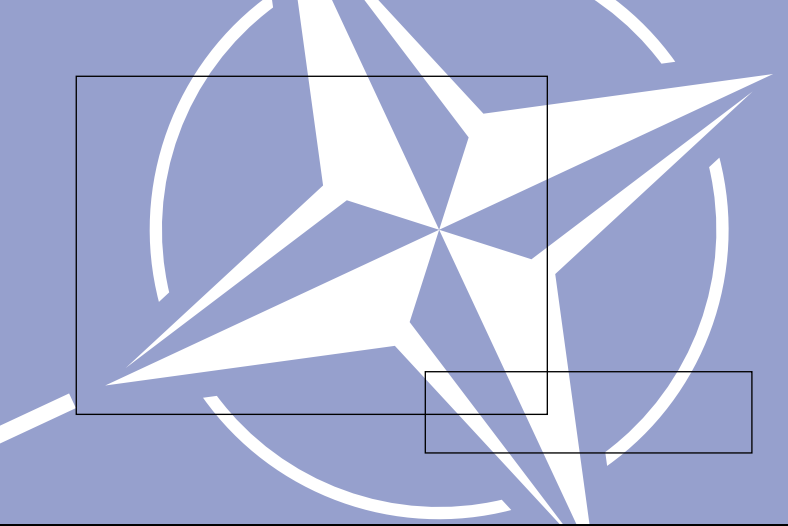

A nagyköveti szintű tanács hetente legalább egy, de rendszerint több alkalommal ül össze. Rendszeresen üléseznek külügy-és hadügyminiszteri, időnként pedig államfői és miniszterelnöki szinten is.

A NATO-t egy főtitkár vezeti, akit megközelítőleg négyéves időszakra neveznek ki. A NATO főtitkárt valamelyik tagállam magas rangú államférfiúi közül választják. Feladata az Észak-atlanti Tanács és más fontos NATO szervezetek értekezleteinek a vezetése valamint, az, hogy elősegítse a tagállamok közötti konszenzus megteremtését. A Szövetség napi működtetésében a NATO minden tagországából származó szakértők és tisztségviselők nemzetközi csapata segíti a főtitkárt.

A NATO-nak nincs saját független hadserege. A rendelkezésére bocsátott haderők nemzeti parancsnokság alá tartoznak mindaddig, amíg a tagállamok utasítást nem adnak nekik egy megbízatásra, amely a kollektív védelemtől az olyan új típusú missziókig terjedhet, mint például a béketeremtés és a békefenntartás. A nemzeti haderők úgy tudják végrehajtani ezen feladatokat, hogy a NATO politikai és katonai szervezetei biztosítják a szükséges tervezést, valamint a vezetés, az irányítás, a kiképzés és a gyakorlatok végrehajtásához szükséges szervezeti formákat.

Partnerkapcsolatok *a biztonság szolgálatában*

A hidegháború idején Európa megosztottságát, a nyugatot és keletet szembeállító ideológiai, politikai és katonai ellentétek okozták. Az azóta bekövetkező drámai változások véget vetettek a hidegháborúnak. A NATO egy sor új intézkedést hozott, melyek célja a biztonság és a stabilitás megerősítése volt, azáltal, hogy olyan intézményrendszert épített ki, mely elősegíti a párbeszédet, a bizalmat és az együttműködést a korábbi ellenfelekkel, köztük az európai és a Földközi-tenger medencéjében fekvő szomszédos országokkal.

Az első ilyen irányú intézkedés az Észak-atlanti Kooperációs Tanács létrehozása volt 1991-ben. Ez a tanács, amelyet azóta már Euro-atlanti Együttműködési Tanácsnak hívnak, vált az elsőszámú konzultációs és együttműködési intézménnyé a NATO és az euro-atlanti régió nem NATO-tagországai között.

1994-ben a NATO elindította a Partnerség a békéért elnevezésű kezdeményezést. Olyan programról van szó, amelyet azért hoztak létre, hogy segítséget nyújtsanak a programban résztvevőknek haderejük átszervezésében, hozzáigazítva azokat a demokratikus társadalom követelményeihez, képessé téve őket arra, hogy a NATO parancsnoksága alatt részt vehessenek a békefenntartó feladatokban. Az egyes országok speciális igényeihez igazodva a Békepartnerség számos területen

▲ Csatlakozás a Partnerség a békéért kezdeményezéshez

◀ Ellenőrzőpont

gyakorlati együttműködést ajánl, és lehetővé teszi a résztvevőknek, hogy biztonsági igényüknek megfelelő mértékben vegyenek részt a programban. A Békepartnerség keretében végzett tevékenységek között katonai gyakorlatok éppúgy szerepelnek, mint műhelymunka, szemináriumok és továbbképzések. Különösen nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy növekedjen a fegyveres erők átláthatósága, továbbá megfelelő demokratikus felügyelet és irányítás alatt álljanak. A Békepartnerség keretében szerzett tapasztalat jelentős mértékben elősegítette az együttműködést a békefenntartásban résztvevő országok között, pl. a Stabilizációs erőknél (SFOR) Bosznia-Hercegovinában és a Békefenntartó erőknél Koszovóban (KFOR).

1995-ben, a NATO párbeszédet kezdett a tágabb értelemben vett Földközi-tengeri régió hat országával: Egyiptommal, Izraellel, Jordániával, Mauritániával, Marokkóval és Tunéziával. Ennek a programnak, amelyhez 2000-ben Algéria is csatlakozott, az a célja, hogy jó kapcsolatokat alakítson ki és javítsa a kölcsönös megértést a Földközi-tengeri térség országaival, valamint szolgálja a regionális biztonságot és

stabilitást. A párbeszédben résztvevő országok képviselői továbbképzéseken vehetnek részt a NATO Oberammergau-ban (Németország) található iskolájában, valamint a NATO római (Olaszország) Védelmi Kollégiumában.

1997-ben a NATO hivatalosabb alapra helyezte az Oroszországhoz és Ukrajnához fűződő kétoldalú kapcsolatait. A NATO kétoldalú megállapodásokat írt alá mindkét országgal, így alapozva meg a jövőbeni kapcsolatokat. Állandó NATO-Oroszország és NATO-Ukrajna tanácsot hoztak létre, melyek célja a biztonsági kérdésekkel kapcsolatos rendszeres eszmecsere és konzultációk megkönnyítése. Ezekon a fórumokon megvitatásra kerülnek a balkáni békefenntartással kapcsolatos kérdések, a válságkezelés, a tömegpusztító fegyverek non-prolifерációja, a hadiipar polgári célokra történő átállítása, a környezetvédelem és a civil segélyakciók.

2002-ben a Szövetségesek és Oroszország elmélyítették és szorosabbra fűzték kapcsolatukat a NATO-Oroszország Tanács létrehozásával, amely az Közös Állandó Tanácsot váltotta fel. Ez több volt, mint pusztán névváltoztatás és a kapcsolatot teljesen más alapokra helyezte. Az új fórum, amelyben mindenki egyenrangú partnerként vesz részt a Főtitkár elnöklétével működik és a terrorizmus elleni harcot, a válságkezelést és a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozását jelölte meg mint az együttműködés legfontosabb területeit. Az Észak-atlanti Tanácshoz hasonlóan, a NATO-Oroszország Tanács is konszenzusos döntéseket hoz.

A NATO *kibővítése*

A NATO A XXI. SZÁZADBAN

A 1990-es évek elejétől néhány kelet-európai ország arra a megállapításra jutott, hogy jövődő biztonságukat az garantálhatná a legjobban, ha csatlakoznának a NATO-hoz, és kinyilvánították csatlakozási szándékukat. Három, a Békepartnerségben részt vevő ország – Magyarország, Lengyelország és a Cseh Köztársaság – 1999 márciusában csatlakozott a Szövetséghez, ezzel 19-re emelve a NATO-tagországok számát. A NATO 2002. novemberében megtartott prágai csúcstalálkozóján további hét ország – Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia – kapott meghívást a csatlakozási tárgyalások megkezdésére. Hivatalosan 2004 márciusában lettek a Szövetség tagjai.

A hét új meghívott ország, valamint más csatlakozásra váró országok számára is hasznos a Tagsági Akcióterv, amelyet a NATO 1999-ben indított el, hogy elősegítse a Békepartnerségben résztvevő országok felkészülését a tagországi státusz elérésére. Az Akcióterv gyakorlati tanácsokat és célzott segítséget nyújt a jelölt-országoknak, cserében a jelölt-országoknak teljesíteniük kell bizonyos politikai célokat, mint például a területi kérdések békés úton való megoldása, a demokratikus és jogi eljárások tiszteletben tartása, valamint a hadsereg demokratikus ellenőrzése. Az Akciótervben való részvétel nem garantálja a jövőbeni tagságot, de elősegíti az érintett országok haderejének

▲▲ A NATO vezetői és az akkori főtitkár, Javier Solana, a washingtoni csúcstalálkozón

▲ Új szövetségesek békefenntartó tevékenység közben

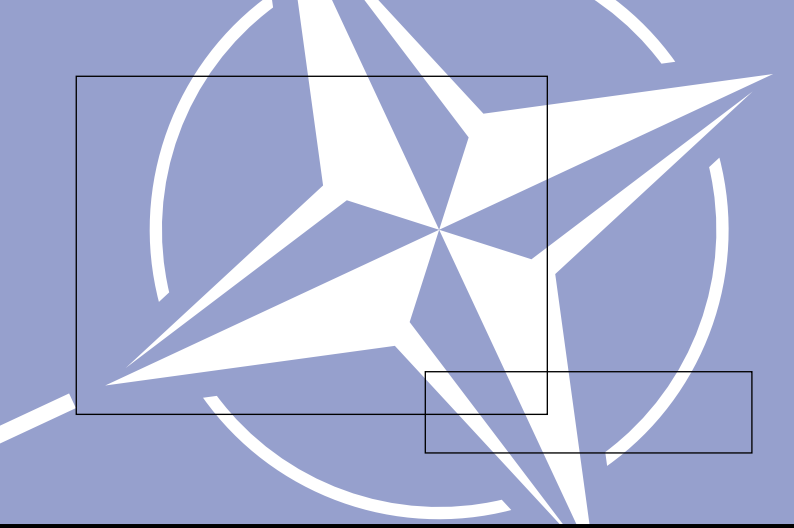
átalakítását és a NATO-tagsággal együtt járó kötelezettségekre és felelősségre való felkészülésüket.

A NATO-országok kormányai világossá tették, hogy a Szövetség bővítése nem cél, hanem eszköz, amely az egész európai kontinens NATO által garantált biztonságának és stabilitásának további megerősítését szolgálja. A bővítési folyamat hozzájárul a konfliktusok megelőzéséhez, mivel arra ösztönzi a csatlakozásra váró országokat, hogy a szomszédjaikkal felmerülő esetleges nézeteltéréseiket igyekezzenek elsimítani, és felgyorsítani a demokratizálódási és reformfolyamatokat. Az új tagoknak, azon túl, hogy részesülnek a csatlakozás nyújtotta előnyökből, maguknak is képesnek kell lenniük hozzájárulni valamennyi tagország biztonságához. Más szavakkal: a biztonság terén egyidejűleg legyenek "hozzájárulók" és "fogyasztók".

▲ Zászlófelvonási ünnepség az új tagok tiszteletére

◀ A csatlakozási okirat aláírása

A NATO

szerepe *a balkáni*
konfliktusban

A volt Jugoszlávia felbomlását követően a Szövetség a tevékenységének nagy részét a Balkánra összpontosította. A NATO három alkalommal vetett véget vagy előzött meg konfliktusokat a Balkánon katonai beavatkozással – Bosznia-Hercegovinában 1995-ben, Koszovóban 1999-ben és a volt jugoszláv Macedón Köztársaságban* 2001-ben – és jelenleg két békefenntartó műveletet vezet: a Stabilizációs Erőket (SFOR) Bosznia-Hercegovinában és a Koszovói Erőket (KFOR) a dél-szerbiai Koszovó tartományban. Mindkét küldetésnek az a célja, hogy olyan biztonságos környezetet biztosítson, amelyben etnikai hovatartozásra való tekintet nélkül minden állampolgár békében élhet, és nemzetközi segítséggel megkezdődhet a demokratikus átalakulás.

A NATO békefenntartó erői, a partnerországok, köztük Oroszország és Ukrajna, katonáival együtt, 1995. decemberében vonultak be Bosznia-Hercegovinába és 1999. júniusában Koszovóba. Ebben a két régióban a NATO számottevően hozzájárult a harcok beszüntetéséhez. Bosznia-Hercegovinában a NATO 1995. augusztusában és szeptemberében légi erő bevetésével támadta a boszniai szerb haderőt. Ezek a lépések megváltoztatták a szárazföldi katonai egyensúlyt, és rávették a boszniai szerb vezetőket a Daytoni (Ohio) békemegállapodás elfogadására.

Az SFOR haderői megbízást kaptak az ENSZ-től, hogy szükség esetén akár erővel biztosítsák Bosznia-Hercegovina békéjét. A biztonsági helyzet javulását követően a Bosznia-Hercegovinában állomásozó katonák létszámát csökkentették. Ezzel párhuzamosan a feladatok jellege is megváltozott. Ma az SFOR közreműködik a menekültek és kitelepítettek hazatérésének elősegítésében, valamint a háborús bűnösök bíróság elé állításában. Az SFOR hozzájárul továbbá a harcok befejezésekor három, etnikai alapon szerveződött (bosnyák muzulmán, horvát és szerb), egymással rivalizáló része osztott boszniai hadsereg reformjához is, elhárítva ezzel a konfliktus kiújulásának a veszélyét.

A NATO koszovói katonai fellépésére azt követően került sor, hogy az erőszak eszkalációja már több mint egy éve folytatódott, azzal fenyegetve, hogy a konfliktus átterjedhet az egész régióra. Belgrád folyamatosan megsértette az ENSZ határozatait, amelyek követelték, hogy a szerbek vessenek véget a koszovói albán népesség elnyomásának.

▲ Francia békefenntartó Sarajevóban

1999 márciusában a Szövetség úgy döntött, hogy légi támadást indít a jugoszláv kormány elnyomó katonai és félkatonai szervezetei ellen. Erre a döntésre azt követően került sor, hogy minden más megoldást kimerítettek, és a béketárgyalások kudarcba fulladtak Belgrád hajthatatlansága miatt. Mivel az ENSZ Biztonsági Tanácsa nem tudott érvényt szerezni a konfliktus megoldására irányuló határozatainak, a NATO-tagországok úgy vélték, hogy katonai erőhöz kell folyamodniuk a humanitárius katasztrófa megfékezésére és a térség stabilitásának helyreállítása érdekében. A légi hadművelet 78 napig tartott.

A NATO intervenciójával kapcsolatos élénk politikai vita ellenére elmondható, hogy a katonai beavatkozás megteremtette az újjáépítéshez szükséges alapvető feltételeket. Véget vetett a konfliktusban részt vevő felek katonai akcióinak; elérte a jugoszláv hadsereg, a szerb rendőrség és félkatonai szervezetek kivonását Koszovóból; egyezmény született arról, hogy Koszovóban nemzetközi katonai erőket kell állomásoztatni; egyezményt írtak alá arról, hogy a menekültek és a kitelepítettek feltétel nélkül és biztonságban hazatérhetnek otthonaikba, és minden fél hajlandóságot mutatott a koszovói politikai megegyezés kidolgozására.

A KFOR mandátuma két 1999. júniusi dokumentumra támaszkodik: az egyik a NATO és a jugoszláv katonai parancsnokok által aláírt katonai és technikai egyezmény, a másik pedig az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244. számú határozata. A KFOR tehát felelősséget vállalt, hogy megakadályozza a viszálykodás kiújulását, biztonságos környezetet teremt és lefegyverezi a Koszovói Felszabadító Hadsereget. Ezen kívül a NATO parancsnoksága alá tartozó csapatok támogatják a nemzetközi humanitárius szervezetek munkáját, együttműködnek az ott dolgozó nemzetközi civil munkatársakkal, valamint az ENSZ Koszovóban működő Ideiglenes Adminisztratív Missziójával (UNMIK), hogy megteremtsék a terület jövőbeli fejlődéséhez szükséges stabilitást.

A NATO-t a volt jugoszláv Macedón Köztársaság* államelnöke kérte fel az ország biztonságát és stabilitását veszélyeztető albán nemzetiségi csoportok lefegyverzésére. Az intervenciót megelőzően különböző nemzetközi szervezetek, így többek között a NATO, valamint az Egyesült Államok különmegbízottjainak közvetítésével politikai megállapodás született az ország albán nemzetiségi csoportjának képviselői és a kormány között. Így a körülbelül 3500 fős NATO erők közel 4000 fegyvert gyűjtöttek be a 30-napos küldetésük során. Ezen művelet, valamint az azt követő kisebb szabású NATO jelenlét segítette a polgárháború megakadályozásában és előkészítette a terepet az ország megbékítéséhez és újjáépítéséhez. Skopje kérésére a NATO csapatok a volt jugoszláv Macedón Köztársaságában* maradtak, védelmet biztosítva az Európai Unió és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet felügyelői számára 2003. márciusának végéig, amikor ezt a feladatot az Európai Unió vette át.

* Törökország a Macedón Köztársaságot alkotmányos nevén ismeri el.

A NATO-ról szólva a média elsősorban a magas szintű diplomáciára, a csúcstalálkozókra és a Szövetség katonai akcióira helyezi a hangsúlyt. Ugyanakkor a Szövetség által végzett munka nagyobb része a nyilvánosságtól távol zajlik. A NATO nap mint nap egész sor olyan projekten dolgozik, melyeknek célja az európai biztonság javítása. Ezek közé tartozik a kelet-európai hadseregek megreformálása, a volt tisztek átképzése és beilleszkedésük segítése a civil társadalomba, valamint az aknamentesítésben, és az elavult fegyverek megsemmisítésében nyújtott segítség.

A NATO A XXI. SZÁZADBAN

A NATO egyéb tevékenységei

Ezen kívül, a NATO aktívan közreműködik a humanitárius segítségnyújtás összehangolásában is. 1999-ben nyitotta meg az Euro-atlanti Katasztrófaelhárítási Koordinációs Központot, így természeti vagy ember által okozott katasztrófák esetén össze tudja hangolni a mentő-és segélyakciókat. Így például 1999-ben a NATO jelentős segítséget nyújtott a koszovói harcok elől menekülő civil lakosságnak szánt segélyek eljuttatásában, támogatta az árvizek és földrengések áldozatait számos országban, így több közép-európai országban 2002. nyarán, és segített Törökországnak azon polgári-védelmi intézkedések megszervezésében, amelyek a lakosságot védték volna tömegpusztító fegyverekkel elkövetett támadástól az iraki háború során 2003-ban.

A NATO rendelkezik egy Tudományos Programmal, amely támogatja a NATO tagországokból és a partnerországokból származó tudósok nem hadászati célú tudományos együttműködését. Évente közel 10,000 tudós vesz részt valamilyen formában a program által támogatott rendezvényeken vagy projektekben, mint például a számítógépes hálózatok fejlesztését, vagy a kaukázusi és közép ázsiai kutatók Internet-hozzáféréseinek bővítését célzó projektekben. Ráadásul, a NATO prioritásainak a 2001. szeptember 11-i terroristatámadások követő változásaival összhangban a program egyre inkább támogatja az együttműködést a terrorizmus elleni védekezéssel, illetve a modern társadalmakat fenyegető egyéb veszélyek elhárításával kapcsolatos kutatások terén.

▲ **Felkészülés lakossági szükséghelyzetekre**

◀ **A NATO által finanszírozott kutatómunka a Fekete-tengeren**

A *transzatlanti együttműködés*

kapcsolatok is fejlődtek. Megszűnt Európa politikai megosztottsága és az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikát kezdett kialakítani, és így Európa jelentősebb nemzetközi szerepre tett szert. Ennek megfelelően, 2003. márciusának végén az Európai Unió vette át a NATO küldetését a volt jugoszláv Macedón Köztársaságban*.

A NATO-hoz való csatlakozáskor minden Szövetséges elfogadja a Washingtoni Egyezmény 5. cikkelye által megfogalmazott kötelezettséget arra, hogy biztosítja egymás védelmét, ha bármelyik tagországot katonai agresszió érné. Ennek eredetileg az volt a célja, hogy Észak-Amerikát kötelezze Európa védelmére. Az 5. cikkelyt ugyanakkor a NATO történetében először az Egyesült Államok elleni 2001. szeptember 11-i terroristatámadásokat követően alkalmazták. Azóta az európai Szövetségesek és Kanada a képességeik szerint igyekeztek támogatni az Egyesült Államokat és kivenni a részüket a terrorizmus elleni harcból.

Napjainkban a NATO európai és észak-amerikai tagjai egy transzatlanti közösséget alkotnak, amely együttműködik a politikai, gazdasági és biztonsági kérdések megoldásában. E közösség az egymástól való kölcsönös függésen, a közös értékeken és érdekeken alapszik. Bár az egyes tagországok eltérő álláspontja folytán a Szövetségesek nincsenek mindig egyetértésben a közös érdeküket legjobban szolgáló lépéseket illetően, a NATO célja az, hogy konzultációk és megbeszélések révén amikor csak lehet, sikerüljön konszenzusra jutni. A NATO tagországok tehát közösen dolgoznak a transzatlanti szövetség napirendjén levő egyre bővülő kérdések megoldásán, melyek között olyan problémák szerepelnek, mint a tartós dél-kelet európai béke megteremtése; az új demokráciák stabilitásának a megteremtése, a nemzetközi terrorizmus elleni harc, vagy a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozása.

* Törökország a Macedón Köztársaságot alkotmányos nevén ismeri el.

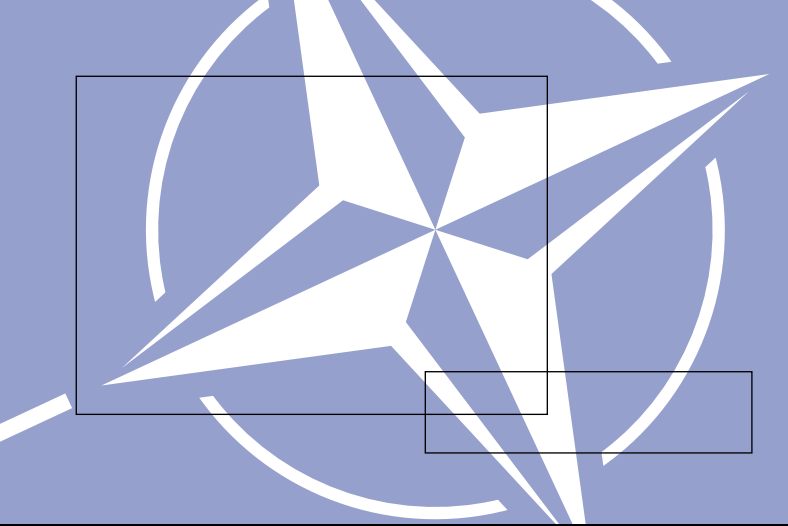

▲ Jaap de Hoop Scheffer, NATO fotitkár és Colin Powell, amerikai külügyminiszter

Az Atlanti Szövetség Észak-Amerika és Európa együttműködésére épül. Az évek során azonban, mint minden konstruktív kapcsolatban, itt is voltak hullámhegyek és hullámvölgyek, és a szervezet a körülmények változásaival összhangban fejlődött. A II. világháború után Európa gazdasága romokban hevert, ami azt eredményezte, hogy az európai NATO-tagországok erősen függtek az Egyesült Államoktól. A NATO megalapításakor Truman elnök és amerikai politikus társai nem csak azt tartották szem előtt, hogy egy demokratikus és virágzó európai partner legyen a szövetségesük, hanem azt is, hogy partnerük segítségével olyan szervezetet hozzanak létre, amely biztosítja Észak-Amerika legitim biztonsági érdekeinek a képviselését Európában. Ebben az időben Amerika gazdasági és katonai téren egyaránt katalizátorként működött közre Európa felemelkedésében, összefogta a kontinens alkotó erőit az újjáépítés és a megbékélés érdekében, olyan körülményeket biztosított, amelyek végül az Európai Unió létrejöttéhez vezettek.

Az ezt követő években, mivel Európa megerősödött, egységesebb lett, a változó körülmények hatására a transzatlanti

A *Szövetség átalakítása*

A folyamatosan változó biztonsági környezetben a Szövetségnek is át kell alakulnia, hogy hatékony maradjon. Új egyensúlyt kell találnia a hagyományos, Európára összpontosuló küldetésének teljesítése és az új, globális szintű veszélyek kezelése között. Meg kell továbbá szereznie az új feladatok teljesítéséhez szükséges új katonai képességeket, beleértve az új kihívásokra való gyors reagálás és a rugalmasság képességét. A prágai csúcson indítottak újtárra egy átalakulási folyamatot, amely biztosítani hivatott azt, hogy a NATO ugyanolyan hatékonyan tudja kezelni a biztonsági kihívásokat a XXI. században, mint azt a múlt században tette.

A prágai csúcson a NATO terrorizmus elleni harcban betöltött szerepének pontosítása során kialakítottak egy terrorizmus elleni katonai koncepciót, meghatározták az ezen új feladatok teljesítéséhez szükséges katonai képességeket, megállapodás született egy terrorizmus ellenes Partnerségi Akciótervről, és kinyilvánították a nemzetközi közösséggel való együttműködés iránt hajlandóságot. Ezen intézkedések számos döntés alapjául szolgáltak, pl. az afganisztáni ISAF vezetésének felelősségével kapcsolatos döntés, vagy a Lengyelországnak egy iraki szektor felügyeletében nyújtott támogatással kapcsolatos segítség.

▲ ISAF békefenntartók Kabulban

◀ A Szövetséges Átalakulási Parancsnokság felavatása

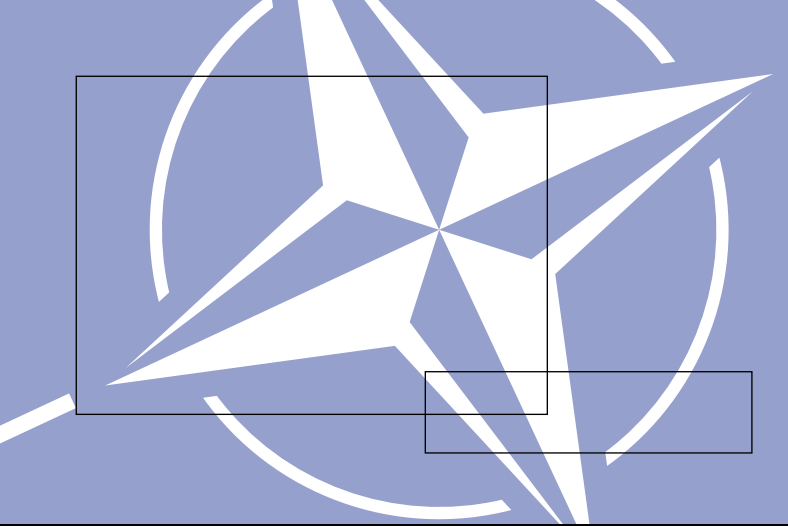
▲ Légi utántöltés

A prágai csúcstalálkozón a Szövetségesek meghatározott politikai kötelezettséget vállaltak a modern hadászati műveletek szempontjából kulcsfontosságú képességeik javítására. Az úgynevezett "prágai képességi vállalások" révén megnégyszereződik a nagy csapatszállító repülőgépek száma Európában; létrejön egy légi-utántöltő repülőgép flotta; a NATO gyors bevetésű haderői rendelkezni fognak kémiai, radiológiai, biológiai és nukleáris támadások elleni védőfelszereléssel; kb. 40 százalékkal nő a repülőgépről indított precíziós rakéták nem USA-beli készlete. A Szövetségesek ezenkívül döntést hoztak a fejlett technológiájú, rövid időn belül bevethető NATO Reagáló Erők létrehozásáról, valamint arról, hogy katalizátorként serkentik a tagországok katonai képességeinek javítását és folyamatos átalakítását. Végül, támogatták egy új, kisebb és hatékonyabb parancsnoki struktúra létrehozását. A jövőben a NATO egy hadműveleti

stratégiai parancsnokságot üzemeltet Belgiumban, és egy átalakulási stratégiai parancsnokságot az Egyesült Államokban. Ezen átalakulási parancsnokság felel a Szövetség katonai képességeinek folyamatban lévő átalakításáért, és Európában is képviselteti magát.

2004 márciusától a NATO-nak 26 tagja van. A közelmúltig azonban a szervezet működése nagyjából változatlan volt az 1950-es évek elején 12 Szövetségesre kialakítottakhoz képest. A tagországok felismerték, hogy az új stratégiai környezetben csak a rugalmasság növelésével és a bürokratikus struktúrák csökkentésével lehet hatékonyan működni. A prágai csúcstalálkozó ezen a téren is jelentős eredményeket ért el. A bizottságok számát a korábbi 467-ről 30 százalékkal csökkentették. A jövőben egyre több döntést hoznak meg albizottságok, így az Észak-atlanti Tanács jobban koncentrálhat a stratégiai kérdésekre, miközben továbbra is felelős marad a Szövetség döntéshozatali folyamataiért. A miniszteri találkozók eljárását is egyszerűsítették, így több idő marad a lényeges eszmecserekre. Idővel ezen változások korszerűbb és hatékonyabb működési struktúrákat eredményeznek a Szövetségben belül.

A Prágában elfogadott számos reform, kezdeményezés és program alkotja a Szövetség elkövetkezendő néhány éves tevékenységének a magvát. A hangsúly olyan reális és elérhető intézkedések megtételén lesz, amelyek összhangban állnak azon igénnyel, hogy a NATO minden veszéllyel és kihívással szemben garantálni tudja a tagországok területének és lakosságának biztonságát.

A NATO *jövője*

Az 1949-ben létrehozott biztonsági szövetséghez képest a NATO jelentősen átalakult a XXI. század első évtizedére. A több mint fél évszázados története során mind a Szövetség, mind a világ egésze olyan változásokon ment át, amelyekre az alapítók nem is gondolhattak. A NATO a hidegháború négy évtizede alatt Nyugat Európát védő szervezethez, sőt még az Európának a hidegháborút követő átalakulását az 1990-es években felügyelő szervezethez képest is megváltozott. Az új tagországok integrációjával elkerülhetetlenné vált az állandó alkalmazkodás folyamata, hiszen csak így lehet összehangolni a nagyobb közösség igényeit anélkül, hogy csökkenne a Szövetség gyors döntéshozatali képessége. A stratégiai környezet változásával a NATO fejlődésének is szükségszerűen egyre gyorsabbá kell válnia ahhoz, hogy kezelni tudják az új veszélyeket.

Míg a tagországokra leselkedő új fenyegetések és azok kezelésének módja változófélben vannak, a Szövetségen belüli együttműködés alapelvei továbbra is összhangban állnak a Washingtoni Egyezményvel. A NATO egy transzatlanti politikai-katonai keretet biztosít a biztonsági kihívások kezeléséhez, összekapcsolja az európai és észak amerikai érdekeket, és egyúttal egyensúlyt talál az egyes tagországok érdekei között.

A NATO A XXI. SZÁZADBAN

A NATO jelenleg zajló lévő átalakulása egy olyan folyamat része, amely a Szövetség tagországainak biztonságát, valamint az euro-atlanti térség egészének jövőbeni stabilitását hivatott biztosítani. A prágai csúcstalálkozó óta a Szövetségesek fokozott erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a NATO megfeleljen a ma kihívásainak. Ilyen például az olyan közös értékek védelme, mint a demokrácia és az emberi jogok tiszteletben tartása; a nemzetközi terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek proliferációja elleni harc; biztonsági hidak kiépítése Oroszországgal és Ukrajnával; más partnerországokkal való szoros együttműködés alapjainak továbbfejlesztése, és amennyiben minden egyéb lehetőséget kimerítettek, hatékonyan fellépés a krízisek kezelése során és annak biztosítása, hogy a konfliktus hatásai nem terjednek túl az országhatárokon, és nem fenyegetnek szélesebb körű instabilitással. Ez egy átfogó feladat, amely a közvélemény támogatásától függ, mind a tagországokban, mind a partnerországokban. Azé a közvéleményé, amely nem fogadja el a konfliktusba torkolló politikát, és amely elkötelezte magát az egyetértésen és együttműködésen alapuló biztonság kiépítése mellett, a jövő nemzedékeinek szolgálatában.

▲ Jaap de Hoop Scheffer, NATO fotitkár

◀ Új távlatok

NATO Public Diplomacy Division /
Division Diplomatie publique de l'OTAN

1110 Brussels / Bruxelles
Belgium / Belgique

Web site: www.nato.int
Site web: www.otan.nato.int
E-mail: natodoc@hq.nato.int